

SAKSBEHANDLER
Bjørn-Håkon Eketuft Rygh, Ingunn Holm

VÅR DATO
14.03.2024

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

VÅR REF.
23/03446-5

DERES REF.

DERES DATO

Sandefjord kommune
Postboks 2025
3202 SANDEFJORD

Skottåker - 144/17 m.fl.- Reguleringsplan - Sandefjord kommune, Vestfold og Telemark - KulturminneID 62646 - Riksantikvaren reiser innsigelse

Vi viser til brev fra Vestfold og Telemark fylkeskommune, nå Vestfold fylkeskommune, datert 7.12.2023, der Riksantikvaren informeres om at fylkeskommunen ønsker å gi dispensasjon for automatisk fredete kulturminner i strid med Kulturhistorisk museums anbefaling i forbindelse med detaljregulering for Skottåker boligfelt i Sandefjord kommune.

- **Det er registrert flere lokaliteter med automatisk fredete kulturminner i planområdet. En gravhaug, id 62646, berøres direkte av planlagt utbygging.**
- **Gravhaugens plassering på et høyt punkt i landskapet er fremdeles lesbar og innehar betydelig opplevelsesverdi og potensial for formidling av historien om området og menneskene som levde der i jernalderen**
- **Riksantikvaren reiser innsigelse til detaljregulering for Skottåker boligfelt, og krever at planen justeres, slik at gravhaugen, id 62646 tas vare på og integreres i planen.**

Innenfor planområdet er det registrert flere lokaliteter med automatisk fredete kulturminner, fredet i medhold av lov om kulturminner (kml.) § 4 første ledd. Noen av disse er sikret gjennom regulering til hensynssone H730, mens andre er direkte konflikt med tiltak innenfor

planområdet. Kulturhistorisk museum anbefaler at gravhaug, id 62646 bevares i stedet for å gis dispensasjon for fjerning, slik fylkeskommunen har anbefalt.

I forbindelse med behandling av reguleringsplan skal det tas stilling til eventuell dispensasjon fra den automatiske fredningen, jf. kml. § 8 fjerde ledd. I saker der regional kulturminneforvaltning ønsker å gi dispensasjon, og Kulturhistorisk museum ikke støtter slik tilråding, overtar Riksantikvaren plansaken som kulturminnemyndighet, jf. rundskriv T - 4/92 *Kulturminnevern og planlegging etter plan- og bygningsloven, Forskrift om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven, § 7 om underretningsplikt mv. og Riksantikvarens veileder Plan- og bygningsloven, Kulturminner, kulturmiljøer og landskap.*

Det ble gjennomført befarings i området 29.2.2024 med representanter fra Riksantikvaren, Vestfold fylkeskommune, Sandefjord kommune og utbygger.

Planforslaget

Sandefjord kommune ønsker å legge til rette for boligbygging i området som omfattes av detaljregulering for Skottåker. Det planlegges 114 boenheter i et antall lavblokker, og tilhørende adkomstveier og grøntarealer. Planen som nå er på høring erstatter en reguleringsplan som ble vedtatt i 2014.

Foreliggende endring av gjeldende reguleringsplan fra 2014 legger blant annet til rette for utbygging av boliger nærmere Kariåsen enn hva som opprinnelig var regulert. Endringen innebærer en økning av antallet boenheter fra 94 til 114. Det sammenhengende friområdet som lå inne i gjeldende plan er nå splittet opp ved at det reguleres inn boligbebyggelse i sentrale deler av området over en lengde av ca. 150 meter. Endringen vil medføre direkte konflikt med gravminnet id 62646 som var regulert til bevaring i den vedtatte planen.

Planområdet Skottåker er ca. 57 dekar stort og ligger i en nordøstvendt skråning mellom Vesterøyveien og Kariåsen. Vesterøya idrettspark og Sandarhallen ligger sør for området, mot nord er det dyrka mark, mens området grenser til boligområder i vest og øst. Gravminnet ligger i den øvre delen av planområdet, hvor skogen er hogget og terrenget er knausete. 100-200 meter SSØ for og på ca. samme høydenivå ligger de to steinalderlokalitetene id 101166 (43 moh) og id 101167 (46 moh). Videre ligger gravminnet id 104012 ca. 100 meter mot NV, og dette gravminnet er også registrert som en langhaug.

Kulturminner, kulturmiljø og landskap

I planområdet ligger det i alt tre lokaliteter med automatisk fredete kulturminner. Det er søkt om dispensasjon gjennom planens bestemmelser for en gravhaug, id 62646, som berøres direkte av planlagt utbygging. De øvrige automatisk fredete kulturminnene skal vernes i planen (id 104012, 101166 og 101167).

Gravhaugen id 62646 er en langhaug. Den er NNV-SSØ-orientert, klart markert og bygd av sand og stein. Den er avflatet på toppen med et svakt søkk. I NV-kant er det en uregelmessig grop av nyere dato. I NV-kant stikker en helleformet bruddstein fram. Haugen er ca. 13 m lang, 6 m bred og omlag 1 m høy.

Langhauger har, som navnet sier, en avlang form, der bredden utgjør maksimalt halvparten av lengden. Langhaugene etableres i siste halvdel av yngre romertid og benyttes som gravform fram til og med vikingtid, altså i tidsrommet 300-1000 e.Kr. Det har gjennom faghistorien vært framsatt ulike teorier om hva langhaugene symboliserer og de gravlagtes status. Et viktig poeng er at de som er begravd i langhauger nesten uten unntak er kvinner. Videre viser de generelle trekkene i sammensetningen av gravgodset at kvinnegraver i langhauger synes å være mer sparsomt utstyrt med redskaper enn tilfellet er for kvinner begravet i rundhauger. I tillegg er det en tendens til at variasjonen av redskapstyper og kombinasjoner av disse er mindre i langhauger enn i rundhauger. Gravgavene i langhauger er mer standardiserte, ved at de i stor grad inneholder redskaper som kan knyttes til tekstilproduksjon. Spinnehjul er blant de vanligste gravgavene, men vi finner også andre tekstilrelaterte redskaper som vevsverd, nålehus, synåler og spinnekroker. Også gravgods med symboler for fruktbarhet og reproduksjon synes å være et karakteristisk trekk for inventaret i langhauger. En hypotese er at kvinner som er gravlagt i langhauger har vært betydningsfulle husfruer eller enker som har ivaretatt og beskyttet slektens og gårdens ære.

Vestfold fylkeskommunes vurdering

Vestfold fylkeskommune ønsker å gi dispensasjon for fjerning av gravhaug id 62646.

Fylkeskommunen begrunner dette med at den etter deres vurdering har mistet mye av sin opprinnelige kontekst på grunn av utbygging i området.

Kulturhistorisk museums faglige råd

Kulturhistorisk museum anbefaler Vestfold og Telemark fylkeskommune å ikke gi dispensasjon fra lov om kulturminner av 9. juni 1978, § 8 fjerde ledd, for automatisk fredet kulturminne, gravminne, id 62646.

Dersom fylkeskommunen finner det akseptabelt å gi tillatelse til fjerning av gravhaugen, mener museet at det må stilles vilkår om en arkeologisk undersøkelse.

Riksantikvarens vurdering av planen

Riksantikvaren skal verne om kulturminner og kulturmiljø som en ikke-fornybar ressurs. Etter kulturminneloven, bør det bare gis tillatelse til inngrep i de tilfeller der et avslag vil medføre så store private eller samfunnsmessige konsekvenser at det ikke står i rimelig forhold til kulturminnets verdi. Automatisk fredete kulturminner er i kraft av sin alder og informasjonsverdi de viktigste kildene til landets tidligste historie, og deres vitenskapelige, opplevelsesmessige og miljømessige verdi er i stor grad knyttet til det stedet der de ligger. Det er derfor en målsetting å ta vare på flest mulig av disse kulturminnene intakte i sine omgivelser.

Riksantikvaren mener at gravhaugen fremdeles innehar betydelige, kulturhistoriske verdier, selv om den ligger i et område som er blitt mye endret ved utbygging de siste 20 årene, og selv om nærområdet vil bli enda mer endret ved gjennomføring av detaljregulering for Skottåker. Utbyggingen i området har skjedd etter gjeldende reguleringsplaner. I gjeldende plan for Skottåker er alle kjente, bevarte automatisk fredete kulturminner sikret videre vern med hensynssone i et sammenhengende grøntområde.

Kulturminnets plassering på et høyt punkt i landskapet er fremdeles lesbar og innehar betydelig opplevelsesverdi og potensial for formidling av historien om området og menneskene som levde der i jernalderen. Gravhaugen er stor og vid, selv om den er lav. Det knyttes spesifikke tolkninger til gravminnets form, og det finnes få langhauger i Sandefjord registrert i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden.

Riksantikvaren mener derfor at det er viktig å bevare dette gravminnet der det ligger. De registrerte automatisk fredete kulturminnene i planområdene er betydelige historiefortellende og -bærende elementer med fra en lang tidsperiode. Vi mener derfor at det er stort opplevelsespotensial i området ved å tilrettelegge de automatisk fredete kulturminnene ved skilting og skjøtsel, for å kunne formidle kunnskapen vi har om området og de historiske periodene de representerer.

Konklusjon

Riksantikvaren reiser innsigelse til detaljregulering for Skottåker. Riksantikvaren mener at detaljregulering for Skottåker må justeres, slik at det blir mulig å sikre en langsiktig bevaring av gravhaugen.

Vennlig hilsen

Linda Veiby
avdelingsdirektør

Jarle Jarleson Vaage
seksjonssjef

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Kopi til: Kulturhistorisk museum - Universitetet i Oslo, Postboks 6762 St. Olavs plass,
0130 OSLO/ Vestfold fylkeskommune, Postboks 2844, 3702 SKIEN